De Digitale Snelweg

Vogels kijken langs De Digitale Snelweg

Nummer 85

Peter Meijer

Roerdompen trekken ook

Johan Stuart van Landschap Noord-Holland laat beheerder Niels Overweg aan het woord over de ontdekking dat Roerdompen ook wegtrekken. Dat dachten wij niet direct, maar de eerste de beste Roerdomp die ooit een zender kreeg, dook begin november 2010 op in de westelijke Sahara. 'Ongelooflijk,' meldt beheerder Niels Hogeweg van Landschap Noord-Holland. Volgens alle gangbare handboeken gelden Roerdompen in Nederland als 'standvogels', maar dat blijkt niet waar te zijn. 'Het zijn echte trekvogels! Alleen hadden we dat nooit gezien, want ze vliegen vooral 's nachts.'

Johan Stuart schrijft verder: 'De Roerdomp behoort tot de meest bijzondere broedvogels van het Ilperveld. Kosten noch moeite worden gespaard om het schuwe neefje van de Blauwe Reiger voor uitsterven te behoeden, maar over zijn geheimzinnige bestaan in het rietland wisten natuurbeheerders nog maar weinig.' Daarom kregen dit voorjaar vier Roerdompen – drie mannetjes en een vrouwtje – een lichtgewicht zendertje mee. Het eerste mannetje vloog zich snel dood tegen hoogspanningsdraden. De zender van het tweede mannetje werkte niet goed en nummer drie bleef rustig in het Ilperveld. Het gezenderde vrouwtje Elly trok al snel, nadat haar nest door een Vos was leeggeroofd, weg uit het Ilperveld. Half augustus kwamen ineens signalen van haar zender uit Noord-Frankrijk. Na elf september bleef het stil. Beheerder Hogeweg vertelt: 'Begin oktober heb ik twee weken vakantie opgenomen om erachteraan te gaan. Ik heb een TomTom waarin je GPS-coördinaten kunt intoetsen. Dan volg je het spoor van de Roerdomp dwars door akkerbouwgebieden naar bijvoorbeeld een oude kleiput die als pleisterplaats dient. Ook streek ze neer bij een waterplasje midden in een dorp. Muizen en kikkers zijn een voorwaarde om te pleisteren. Hoe ontdekt ze dat vanuit de lucht? Die beesten zijn blijkbaar heel efficiënt. Zo heb ik alle pleisterplaatsen in Normandië opgezocht, alle stops vanwaar we zendersignalen hadden gekregen.'

Hogeweg vertelt hoe hij midden in het jachtseizoen arriveerde. 'De jagers trekken met hun honden dwars door natuurgebieden en jagen alles de lucht in. Ik stond daar 's avonds naast mijn tentje en hoorde hoe er in het aardedonker aan alle kanten geschoten werd op alles wat beweegt. Zo'n Roerdomp op doortrek daalt daar iedere keer voor zo'n jachthut neer. Dus ik dacht: die is dood, dat kan niet anders. Maandag 1 november 2010 kreeg ecoloog Jan van der Winden van Bureau Waardenburg, die het onderzoek uitvoert, ineens een signaal van Elly uit de westelijke Sahara op de grens met Mauretanië en wel midden uit het woestijngebied dat zich over tweeduizend kilometer uitstrekt. Daarna kwam er elke drie tot zes uur een nieuw signaal. Op 4 november vertoeft de Roerdomp langs de Senegalrivier. 'Je kunt dat hele patroon van doortrekken en uitrusten in de schaduw prachtig volgen,' zegt de onderzoeker.

Zo'n lichtgewicht zender die op zonne-energie werkt, weegt maar dertig gram en kan twee tot drie jaar

De trekwegen van één van de Roerdompen met een zender op weg. Elly reisde ondermeer naar Mauretanië in de westelijke Saharawoestijn.

meegaan. Maar als de Roerdomp 's nachts vliegt en overdag in het riet schuilt, raakt de zender uitgeput. 'In de Sahara is er zon genoeg, dus toen werkte de zender weer,' zegt Hogeweg. 'Voor het eerst is nu bewezen dat de Roerdomp uit onze streken ook een trekvogel is. We dachten dat alleen populaties uit koudere streken als Zweden en Polen wegtrokken. We weten nog zo weinig van deze beesten dat we echt nog wel even door moeten gaan met het onderzoek. Terwijl het vrouwtje naar Midden-Afrika trok, week het gezenderde mannetje Nico uit naar Friesland. Blijkbaar hebben ze verschillende strategieën. Roerdompen hebben geen vaste partner. De mannetjes doen aan veelwijverij. In 2009 had de Roerdomp in het Ilperveld tien territoria en na de afgelopen strenge winter van 2010 waren er toch nog acht over. Tot nog toe werd gedacht dat de Noord-Hollandse Roerdompen vanuit het Ilperveld 's winters naar de duinen trokken om daar in duinmeertjes te vissen.' Hogeweg: 'Uit het zenderonderzoek blijkt dat ze tussen twee stops soms honderden kilometers afleggen. Een Grutto kan nonstop wel 2000 tot 3000 km vliegen, maar uiteindelijk heeft Elly naar de Senegalrivier toch 4400 km afgelegd.' 'De Roerdomp schaart zich nu in het rijtje van kampioenen onder de trekvogels van groot formaat zoals Ooievaar, Wespendief, Purperreiger en Brandgans!' zegt Van der Winden. Zie ook: *http://www.roerdomp.info.*

Twitchers, a very British Obsession

De Engelse documentaire 'Twitchers, a very British Obsession' brengt het leven van een twitcher goed in beeld. Anton Duijnhouwer wist deze uitzending op te sporen en hij heeft de film gedownload. Norman Graafsma knipte de film in zeven stukken en zorgde ervoor dat wij de uitzending op YouTube kunnen bekijken. Dank aan allen die ons hierop attendeerden.

Natuurlijk weet ik dat lang niet iedereen gecharmeerd is van twitchers, maar is er één activiteit in het gereguleerde leven van de meesten van ons dat ons de kick kan geven als bijvoorbeeld het plotseling vinden van een nieuwe soort voor de 'lifelist'? Voor mij niet. De laatste keer was het op Vlieland bij de Noordse Waterlijster. De zenuwen gierden door onze kelen. Het duurde lang voordat wij de vogel goed zagen en dan is daarna de regen geen probleem meer. Ik ben toch blij dat wij in Nederland wonen. In het Verenigd Koninkrijk moet je soms vele uren rijden. Voor een Canadese Kraanvogel moest twitcher Brad twaalf uur rijden. De vogel zat op de 'Orkneys'. De blijdschap als je de soort dan gezien hebt of de spanning als je op de Scilly's bent en er in South Shields aan de oostkust een Kroonboszanger gevonden wordt, is goed te ervaren in deze documentaire. Een recent gepensioneerde twitcher komt na negen uur aan op de plek van de Kroonboszanger. De vogel is gaan slapen en is de volgende dag niet meer te zien. Dat gebeurt ook als een twitcher zeventien uur naar de westkust van Ierland racet en dan helaas de dwaalgast niet meer kan vinden. Gekken? Zeker niet. De meest merkwaardige figuur van allen is Lee Evans. Al jaren houdt hij bij wat er aan zeldzaamheden wordt gezien en wie de soort wel of niet heeft gezien. Als een twintigtal vogelaars menen een Azorengeelpootmeeuw tussen tweeduizend meeuwen te zien en men meldt dit aan Lee, dan is hij niet overtuigd. Pas als hij zelf de vogel heeft gezien, mag deze geteld worden. De bird-policeman noemt men hem. Prachtig.
De Azorengeelpootmeeuw, de Azorean Gull, had als Latijnse naam *Larus michahellis atlantis* (Dwight, 1922), syn. *Larus fuscus atlantis* Dwight 1922 en de soort komt ook voor op de Canarische Eilanden, Madeira en de Azoren. De vogels van deze laatste eilanden worden door de Britten beschouwd als een

De Britse twitcher Lee Evans laat zich interviewen.

nieuwe soort en vandaar de aantrekkingskracht voor twitchers. De tweede winter Azorengeelpootmeeuw werd op 21 oktober 2008 ontdekt in Cornwall. De vogel wordt als goed te onderscheiden aangegeven.
De strijd om de jaarlijst wordt door Lee Evans vrijwel elk jaar gewonnen. Hij staat wat de meeste soorten betreft in de totaallijst op plek zeven. Eens heb ik hem op de British Bird Fair ontmoet. Er kwam toen een claim door en Lee raakte zeer in verwarring. Gaan of niet gaan?
Jaren terug ging hij, nadat hij in de kerk getrouwd was, naar een Isabelklauwier. Hij liet het feest voor wat het was. Ook zijn tweede huwelijk liep stuk. Voor mij zijn er grenzen en daardoor sta ik niet in de Top 20. Het is een spelletje en het blijft spannend. Wie de film wil zien kan dit doen via YouTube: *http://www.youtube.com/watch?v=0F_633gYDGk* .
Ik heb er veel plezier aan beleefd. Lee Evans was niet tevreden met het beeld dat er van hem werd neergezet. Hij werd geschetst als een arrogante vogelaar. Hij nuanceerde dit beeld later in een interview met David Lindo. In twee stukken is ook dit interview op YouTube gezet. Het geeft inderdaad een ander beeld van Evans. Zie op: *http://www.birdguides.com/webzine/article.asp?a=2400.*

Biodiversiteit
De webmaster van de website 'Vogeljaar.nl' (*http://www.vogeljaar.nl*), Sander Pieterse, heeft het afgelopen jaar voor het Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis gewerkt (NCB). Het betreft hier een samenwerking tussen de Universiteit van Amsterdam (Zoölogisch Museum Amsterdam), de Universiteit Leiden en Wageningen Universiteit en Researchcentrum (Nationaal Herbarium Nederland) en het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis in Leiden. In NCB Naturalis worden de collecties van deze partners samengebracht tot een totaalcollectie van 37 miljoen objecten. NCB Naturalis behoort met deze collectie qua omvang tot de mondiale topvijf in het natuurhistorische domein. Sander Pieterse werkte mee aan het project 'STERNA' dat staat voor: Semantic Web-based Thematic European Reference Network Application. Het is een Europees project waarin een dozijn partners in het erfgoed- en biodiversiteitsdomein hun digitale vogelgerelateerde informatie aan elkaar hebben verbonden (zie: *http://www.sterna-net.eu*). Naast Naturalis deden in Nederland onder andere Teylers Museum, Birdpix, Xeno-canto en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid mee. Uit het buitenland enkele natuurhistorische musea (België, Luxemburg, IJsland, Griekenland, enz.).

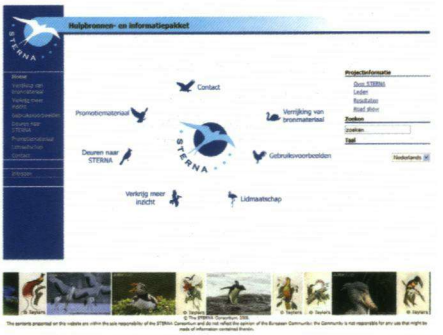

Informatie over vogels uit verschillende bronnen zijn toegankelijk gemaakt via het project 'STERNA".

ARKive en meer
ARKive is een multimediaproject dat op een unieke manier de soortenrijkdom van de wereld toont. Via mooie foto's en video's kan de bezoeker vanuit zijn

Het multimediaproject Arkive geeft een goed beeld van de soortenrijkdom op de wereld.

luie zetel de natuur ontdekken. Bekijk mooie beelden van bedreigde diersoorten of ontdek interessante weetjes over veel voorkomende planten en dieren. Kortom ARKive is de virtuele Ark van Noach. Zie op: *http://www.arkive.org*. De vogelinformatie staat gewoon op de websites van de deelnemende partijen, maar alle metagegevens (zoals gerelateerde vogelsoort(en), locaties, personen, enz.) staan in een centrale informatielaag. Daarin zijn ook de wetenschappelijke vogelnamen verbonden aan een centrale thesaurus, waarin vogelnamen in verschillende talen zijn opgenomen. In de praktijk betekent het als je de soort Havik zoekt je ook bijvoorbeeld de opgezette Havik uit Griekenland te zien krijgt.
Naturalis heeft met 15.000 zangvogelfoto's uit zijn collectie bijgedragen en enkele honderden gescande platen (uit Ornithologia Neerlandica, Fauna Japonica en Iconographie des Pigeons). Ook is het interessant dat het Teylers Museum 11.000 platen uit oude boekwerken heeft aangeleverd. Hier zit zeer fraai materiaal tussen. Naturalis heeft een prototype ontwikkeld voor een online zoekportaal dat al deze vogelinformatie ontsluit. Dit is geen duurzaam eindproduct, maar we zijn wel benieuwd of zo'n manier van informatie ontsluiten aansluit bij de wensen van eindgebruikers (mensen geïnteresseerd in vogels). De ontwerpers gaan er in een iets andere vorm mee verder in een vervolgproject. Het zoekportaal is hier te vinden: *http://science.naturalis.nl/sterna.*

Handige website
Wim Smeets attendeert ons op een website (opgezet door de Nederlander Ruurd Jorritsma) waarop in 44 talen de namen van westpalearctische vogels staan. Kijk op: *http://www.avionary.info*. Het Vogeljaar hanteert voor dit gebied de namenlijst van de Dutch Birding Association voor de Engelse namen.

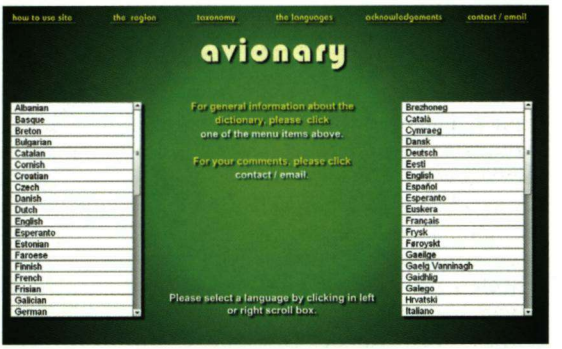

Op Avionary staan lijsten met westpalearctische vogelnamen in wel 44 talen.

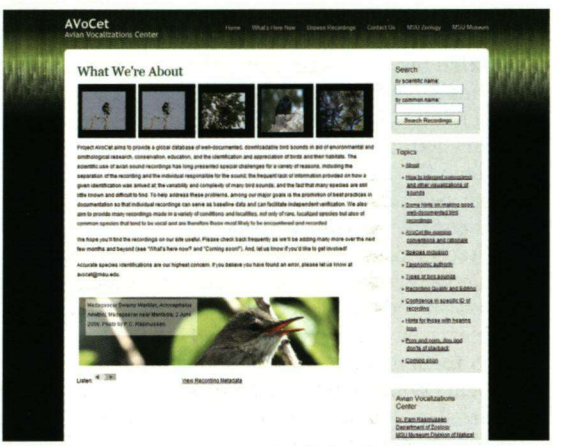

AVoCet is een verzameling van geluidsfragmenten van vogelgeluiden uit de hele wereld.

Geluiden
John van de Woude wijst ons op de website: *http://avocet.zoology.msu.edu/*. Deze website van het Avian Vocalizations Center (AVoCet) is opgezet door de Universiteit van Michigan in de Verenigde Staten. Hier kan men geluidsfragmenten vinden van vogels over de hele wereld.

Mocht u mij op zaken willen attenderen of naar aanleiding van bovenstaande reageren, dan kunt u mij bellen of schrijven. Mijn website vindt u op: *http://www.petercmeijer.nl.* Daar vindt u een link naar *het Vogeljaar* en de genoemde links uit de rubriek 'Vogels kijken langs De Digitale Snelweg'. Ook de websites van vogelaars en vogelorganisaties kunt u hier vinden.

■ P.C. Meijer, Mossel 16, 1775 JB Middenmeer, (0227) 50 35 59, e-mail: digitalesnelweg@petercmeijer.nl.